

Stockholm 3 maj 2021

Miljödepartementet  
103 33 Stockholm

## Remissyttrande från Svenska Turistföreningen avseende betänkandet SOU 2020:78 ”Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd

Svenska Turistföreningen har tagit del av Strandskyddsutredningens betänkande SOU 2020:78 ”Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd” och lämnar remissyttrande enligt nedan.

### Sammanfattning

STF tycker i grunden att det är bra att strandskyddet blir mer differentierat för att främja landsbygdsutvecklingen på platser där exploateringstrycket är lägre. Vi menar att strandskyddet bör lättas i landsbygd, när det finns rikligt med fria stränder i förhållande till långsiktigt förväntad efterfrågan. Nuvarande restriktivitet i dessa områden behövs inte för att tillvarata strandskyddets syften och skadar strandskyddets legitimitet.

Men historien har visat att en stor andel av strandskyddsdispenserna ges i områden med höga friluftsvärden utmed högexploaterade kuststräckor, vi ser påtagliga risker att denna olyckliga utveckling inte bromsas av utredningens förslag. Detta trots att utredningen föreslår vissa skärpningar för högexploaterade områden.

STF anser emellertid att byggnader och andra anläggningar vars syfte är att främja möjligheter till en rik natur- och kulturturism bör kunna få dispens från strandskyddet när så är motiverat i förhållande till andra intressen.

Samtidigt menar STF att Strandskyddsutredningens betänkande inte tillräckligt väl belyser vad de långsiktiga konsekvenserna blir av de föreslagna förändringarna. När dispenser ges från strandskyddet finns en överhängande risk att dessa förändringar blir oåterkalleliga och förhindrar tillgång till stränderna för överskådlig framtid.

STF menar utifrån detta att strandskyddsutredningens förslag tyvärr inte i tillräckligt stor utsträckning löser de problem den var tillsatt för att lösa. STF efterlyser bättre utformade förslag för ett mer differentierat strandskydd, en analys

av de långsiktiga konsekvenserna och verkningsfulla förslag på skärpningar av strandskyddet i högexploaterade områden för att värna framtidens allemansrätt och friluftsliv.

*STF anser sammanfattningsvis att utredningen behöver kompletteras på flera punkter innan den kan läggas till grund för lagstiftning.*

## **Om Svenska Turistföreningen**

STF grundades 1885 som en ideell förening med syfte att främja natur- och kulturturism i Sverige. Sedan dess har föreningen växt till cirka 250 000 medlemmar. STF får människor att upptäcka Sverige. Vi inspirerar till resande, aktiviteter och såväl stora som små äventyr som ger unika natur- och kulturupplevelser runtom i Sverige. Vi vill också vara ett naturligt val för alla som vill engagera sig i och medverka till att fler får möjligheter till upplevelser som utgår från natur och kultur.

För att människor ska kunna resa och uppleva arbetar vi med såväl kunskaps- och informations spridning som påverkansarbete. Kunskap handlar om att tillgängliggöra, och tillgängliggöra Sverige är precis det som STF vill åstadkomma. Hållbarhet är centralt i allt vi gör och ett av våra övergripande mål är ett Sverige där det är enkelt och inspirerande att turista hållbart.

En viktig förutsättning för att kunna upptäcka Sverige är att det finns boenden runt om i hela landet. STF driver därför, i egen regi och tillsammans med franchisetagare, cirka 250 vandrarhem, hotell, fjällstationer och fjällstugor från söder till norr, från lägen mitt i city till väglöst land. Runt 65 lokalavdelningar anordnar en mängd lokala aktiviteter och internationellt samarbetar STF med vandrarhemsfederationen Hostelling International och ERA, European Ramblers Association. STF ger ut medlemstidningen Turist.

## **STFs synpunkter på betänkandet**

Strandskyddet kallas ibland för allemansrättens lillasyster. Rätten att röra sig fritt utmed obrutna strandlinjer är en fantastisk tillgång i Sverige som är otroligt viktig för friluftslivet. Strandskyddet har även stor betydelse för möjligheten att från land komma till eller från vatten, att vistas i strandregionen samt att bada och göra strandhugg. STF anser att strandskyddet är viktigt att värna för att ta tillvara människors möjligheter till natur- och friluftsupplevelser. STF välkomnar därför att vi bjudits in att yttra oss kring Strandskyddsutredningens betänkande.

Strandskyddet har två syften: dels att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, dels att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv på land och i vatten.

STF ställer sig bakom en differentiering av strandskyddet som innebär en inskränkt dispensgivning i områden med högt exploateringsstryck, men öka möjligheten till dispens för främjande av landsbygdsutveckling i andra delar av landet där trycket är lägre. För att inte tillgången till stränder steg för steg ska minska anser STF att dispenser utanför redan ianspråktagen mark bör ges synnerligen restriktivt i områden som har stor betydelse för friluftslivet.

Strandskyddets syfte är enligt Miljöbalken att långsiktigt trygga förutsättningar för allemansrättslig tillgång till strandområden. Men Strandskyddsutredningens betänkande belyser inte tillräckligt väl vad de långsiktiga konsekvenserna blir av de föreslagna förändringarna. När dispenser ges från strandskyddet finns en överhängande risk att dessa förändringar blir oåterkalleliga. Investeringar, fastigheter och infrastruktur som görs i strandnära läge är svåra, och ibland omöjliga, att återkalla när de väl kommit på plats. STF menar att en långsiktig bild av vilka konsekvenser utredningens förslag ger i dag saknas.

Vidare menar STF att betänkandets förslag på stärkt skydd i vissa områden (kapitel 7.6) är så pass bristfälliga och dåligt underbyggda att de riskerar att skapa fler problem än de löser.

STF menar att sammantaget har utredningens förslag så pass omfattande brister att utredningen behöver kompletteras på flera punkter innan den kan läggas till grund för lagstiftning. STF efterlyser bättre förslag för ett differentierat strandskydd, en analys av de långsiktiga konsekvenserna och verkningsfulla förslag på skärpningar av strandskyddet i högexploaterade områden för att värna framtidens allemansrätt och friluftsliv.

#### **4.2.8: Målen för friluftspolitiken**

Allemansrätten och strandskyddet är otroligt viktiga för friluftslivet och är därmed viktiga delar av den svenska friluftspolitiken. Rätten att röra sig fritt utmed obrutna strandlinjer är en fantastisk tillgång för friluftslivet i Sverige.

STF noterar att betänkandet refererar till Naturvårdsverkets uppföljning av de friluftspolitiska målen 2019 där verket uppmärksammat att antalet strandskyddsdispenser och upphävanden av strandskyddet ökar varje år. Det saknas enligt Naturvårdsverket ett samlat underlag för hur stor ny areal som tas i anspråk och vilken betydelse det får för allmänhetens tillgång till stränder och vatten. Det är enligt STF oroande att det saknas en helhetsbild över i vilken omfattning redan dagens strandskyddsdispenser påverkar det framtida friluftslivet.

### **7.3 Två alternativa sätt att underlätta byggandet inom landsbygdsområden**

Utredningens uppdrag var att öka det lokala inflytandet och utifrån det ges kommunerna större makt över strandskyddet enligt betänkandets förslag.

STF noterar att Naturvårdsverkets utvärdering (2002:5185) av tillämpningen av strandskyddsdispenser tidigare visat att många kommunala dispenser getts på oklara grunder och att det inte alltid finns den kompetens på området som behövs på kommunal nivå. Kompetens i dessa frågor behöver byggas upp hos kommunerna.

STF anser att det är positivt att det fortsatt är länsstyrelserna som ska fatta beslut om upphävande av strandskyddet i landsbygdsområden, det värnar oberoendet. Här vill vi dock framhålla vikten av att ge länsstyrelserna mandatet att inte behöva släppa genom dåligt underbyggda ansökningar från kommunerna. Länsstyrelserna måste få behålla rätten att överpröva kommunala dispensbeslut i landsbygdsområden. Samtidigt vill STF understryka vikten av att länsstyrelserna samråder med friluftsförbundet och miljöorganisationer inför större upphävanden av strandskyddet.

#### **7.3.5: Upphäva strandskyddet i landsbygdsområden**

STF ställer sig bakom en differentiering av strandskyddet som innebär en inskränkt dispensgivning i områden med högt exploateringsstryck, men öka möjligheten till dispens för främjande av landsbygdsutveckling i andra delar av landet där trycket är lägre. För att inte tillgången till stränder steg för steg ska minska anser STF att dispenser utanför redan ianspråktagen mark bör ges synnerligen restriktivt i områden som har stor betydelse för friluftslivet.

STF anser emellertid att byggnader och andra anläggningar vars syfte är att främja möjligheter till en rik natur- och kulturturism bör kunna få dispens från strandskyddet när så är motiverat i förhållande till andra intressen.

När dispenser ges från strandskyddet finns dock en överhängande risk att dessa förändringar blir oåterkalleliga. Investeringar, fastigheter och infrastruktur som anläggs i strandnära läge är svåra, och ibland omöjliga, att återkalla när de väl kommit på plats. Därför behövs en långsiktig syn på vilka effekter undantag från strandskyddet ger.

### **7.4: Kriterier för landsbygdsområden**

I utredningens förslag på kriterier för landsbygdsområden anges bland annat att området ska ha liten efterfrågan på mark för bebyggelse. STF menar att det vore

bättre att områden som ska klassas som landsbygdsområden bör ha liten efterfrågan på ”stränder” för bebyggelse snarare än ”mark”.

I förslaget till kriterier finns inte heller de spärrar som finns i nuvarande lagstiftning mot att kust, vissa större sjöar och närheten av tätorter eller storstadsområden utses till landsbygdsområden. STF menar att det här riskerar leda till att områden utses till landsbygdsområden som har ett mycket stort skyddsvärde för nutida och framför allt framtida friluftsliv.

## **7.6: Stärkt skydd i vissa områden**

Utredningens uppdrag fokuserade på att göra det enklare att bygga strandnära i glesbygd och stärka det lokala inflytandet, men uppdraget var även att se över om det finns behov att skärpa strandskyddet i områden med högt exploateringsstryck. Den senare delen av uppdraget har utredningen behandlat bristfälligt menar STF.

Strandskyddsutredningen presenterar ingen bra lösning på hur obebyggda stränderna ska skyddas i redan hårt exploaterade områden, såsom storstadsområden, för framtiden. Här har utredningen misslyckats.

Utredningens betänkande slår fast att det är ett problem att flest dispenser fortfarande ges i tätbefolkade områden. Betänkandet refererar till Naturvårdsverkets slutsats: ”Enligt 2019 års utvärdering av friluftsmålen tyder mycket på att den tätortsnära naturen minskar till följd av en ökande tätortsbefolkning och bebyggelse.”

Historien har visat att en stor andel av strandskyddsdispenserna ges i områden med höga friluftsvärden utmed högexploaterade kuststräckor, STF ser påtagliga risker att denna olyckliga utveckling inte bromsas av utredningens förslag. Detta trots att utredningen föreslår vissa skärpningar för högexploaterade områden.

STF menar även att betänkandets förslag till skärpning är dåligt utformad. Betänkandets förslag som säger att de särskilda skälen ska tillämpas särskilt restriktivt ”I områden där exploateringsgraden är hög och efterfrågan på mark för bebyggelse är stor samt i vattenområden av särskild betydelse för djur- och växtlivet” uppfyller inte de behov av skärpning som finns i högexploaterade områden. De flesta av de särskilda skälen kan inte tillämpas särskilt restriktivt och ”skärpningen” blir därmed ett slag i luften. Snarare blir den samlade effekten av betänkandets förslag att reglerna i högexploaterade områden lättas då nuvarande lagstiftning förhindrar LIS-områden i kust, skärgårdsområden och vid vissa stora sjöar medan det försvinner i betänkandets förslag.


Vidare borde skrivningarna lyda hög exploateringsgrad ”eller” stor efterfrågan på mark i stället för föreslagna ”och”. Samma sak gäller skrivningen om djur- ”och” växtlivet som borde vara djur- ”eller” växtlivet.

### **10.7.2 Konsekvenser för samhällets motståndskraft mot klimatförändringar**

STF menar även att strandskyddsutredningen måste ta hänsyn till framtida behov för friluftsliv. Med ett förändrat klimat kommer rörelsemönster för exempelvis vinteridrott och de faktiska strandlinjerna att förändras, medan många etableringar är irreversibla. Ett förändrat vattenstånd kommer leda till att nya platser för bebyggelse och friluftsliv kommer att efterfrågas i framtiden. Det måste lagstiftningen ta hänsyn till redan i dag.



Maria Ros Hjelm  
Generalsekreterare och vd  
Svenska Turistföreningen



Pia Jönsson Rajgård  
Ordförande  
Svenska Turistföreningen